

a la Corona de Catalunya-Aragó durant el segle XIV. Després d'indicar el paral·lisme que sempre ha existit en l'evolució de les armes ofensives i de les defensives, enumera les fortificacions que hom pot datar, dins els territoris de la Corona catalano-aragonesa, al llarg del segle XIV: castell de Montgrí (1294), castell de Bellver, a Mallorca (1309-14), castellet de Perpinyà (1319), granja de Milmanda, pertanyent al monestir de Poblet (1320), muralles d'Avinyó, construïdes pels papes, la disposició de les quals havia d'influir damunt les edificacions militars dels països de la Corona de Catalunya-Aragó (1348-64), fortificació de Montblanc, Poblet, Santes Creus, castell de Palafolls, Hostalric, etc., en ocasió de les guerres entre Pere el Cruel de Castella i Pere el Cerimoniós de Catalunya-Aragó (1359-69), confirmació de Tossa com a castell per l'abat de Ripoll (1362), guerra dels feudals promoguda pel desig dels cavallers d'emancipar-se de llur domini, i les seves conseqüències per a les fortificacions (1370), reedificació del castell de Tossa per l'abat Ramon Descatllar de Ripoll (1387), construcció de la porta de Serrans, a la ciutat de València (1391-95). Entre les obres de fortificació que hom duu a cap durant la catorzena centúria, el Comunicant analitza detalladament les muralles (de pedra picada, d'obra o de tàpia, alguna vegada d'obra amb filades de pedra picada als cantons; d'alçada variable; moltes d'elles amb una rampa de 45 graus al peu —esmenta les de Montblanc i de Poblet—, fossats (secs o plens d'aigua amb rampa a la part interior i contrarampa a l'exterior; el fossat exigeix l'existència d'un pont davant les portes, que són llevadissos o penjats); castells (recorda els de Bellver, de planta rodona, Montgrí, de planta quadrada, Viladecans, Alella, etc.), torres (amb plantes variades: quadrada, rodona, sisavada —angles de Poblet—, vuitavada —Serrans, porta reial de Poblet—, etc.), pedrers, lladroneres o garfis (de fusta o de pells; més tard d'obra), merlets (quadrats, rodons, punxeguts, escalonats), portes (hom hi constata les principals modificacions poliorcètiques del segle XIV, com són els rastrets —Palafolls, Montblanc, porta reial de Poblet, Serrans— i les torres laterals obertes per darrera — Palafolls, Peratallada, Serrans, porta reial de Poblet).

Intervenien el general LL. FARAUDO DE SAINT-GERMAIN (aclareix alguns dels termes de defensa militar emprats pel Comunicant), el Sr. F. SOLDEVILA (observa l'interès de l'estudi dels castells lligat amb la política de la monarquia catalana enfront dels senyors feudals, i es refereix a la fundació de Figueres per Jaume I, per oposar-la als comtes d'Empúries) i el PRESIDENT (recorda algunes publicacions alemanyes recents amb reproduccions gràfiques d'armes d'atac i de defensa medievals, i els estudis del Prof. W. Giese sobre aquestes armes en els dominis lingüístics català, castellà, portuguès i provençal). — R. GUBERN I DOMÈNECH, Secretari.

19 febrer 1954: Història. — Presideix el Sr. FERRAN SOLDEVILA.

El Sr. MANUEL BASSA I ARMENGOL exposa la seva comunicació sobre *El segon fill de Peronella d'Aragó*. Comença dient que Carles Nicolau de Berckel, primer rei d'armes provincial de Carles II, en un document datat a Brusselles el 16 de setembre de 1699, diu que l'infant Pere, segon fill de Peronella, tercer de Ramon Berenguer IV (aquest havia tingut, abans de casar-se, un fill natural), lluità a la Croada amb tanta valentia, que Lluís VII de França el distingí amb elevats càrrecs al seu retorn. A conseqüència del divorci del rei, Pere deixà França i es casà amb Aleyde de Rode, filla única i hereva d'Hug, senyor i baró de Rode. El Sr. Bassa considera dubtós que Pere hagués anat a Terra Santa amb Lluís VII. Creu que, si hi anà, degué ésser després, quan alguns nobles catalans se l'endugueren de Catalunya, enutjats per la virada política que tingué lloc a la mort de Ramon Berenguer IV. La intenció inicial de l'infant degué ésser de retornar, en complir vint anys, a prendre possessió del llegat del seu pare. No ho féu, probablement, perquè el seu gest d'emigrar fou d'una marcada significació política i també perquè els béns adquirits als Països Baixos eren molt superiors als que li tocaven pel testament del seu pare. L'infant Sanç, son germà petit,

el succeí en l'herència paterna, i probablement aquest fet ha induït els historiadors a afirmar que morí jove. L'entroncament de l'infant Pere amb la família Rode explica l'aparició de les quatre barres a l'heràldica dels Països Baixos, documentada a partir de 1214. Aquests documents, segons el Comunicant, forneixen unes dades que, bé que no prou sòlides per a confirmar tot allò que diu el document, són suficients perquè no sigui acceptable d'admetre sense proves que el segon fill de Peronella d'Aragó morí infant.

Intervenen els Srs. M. COLL I ALENTORN (recentment ha estat posada en dubte la data de naixença d'Alfons *el Cast*), J. DE C. SERRA I RAFOLS i el PRESIDENT (troba sospitosos alguns dels documents adduïts; creu exagerada la reacció antiaragonesa dels nobles catalans presentada pel Comunicant; possibilitat que l'enllaç genealògic de Pere amb Eleyde de Rode hagués estat bastit a posteriori). — R. GUBERN I DOMÈNECH, Secretari.

27 febrer 1954: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. FERRAN SOLDEVILA fa l'elogi d'Emili Vigo, Membre de la Societat que acaba de morir.

A continuació pren la paraula el general LLUÍS FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, el qual exposa la seva comunicació sobre *Rabelais i el «Gargantua»*. En la història de les lletres franceses no es troba un fet més inesperat que l'aparició de François Rabelais com a escriptor. Era gairebé desconegut, quan l'any 1532 publicà el *Pantagruel*, sense data ni peu d'impremta, sota el pseudònim d'Arcofribus Nasier, anagrama del seu nom. Tot seguit fou condemnat per la facultat de Teologia de París. Pantagruel és el fill del gegant Gargantua, el bon gegant inventat per la fantasia popular. Sembla que Rabelais fa Pantagruel fill de Gargantua, amb l'esperança de donar-li l'èxit que obtingueren les Cròniques de Gargantua. L'edició prínceps de *Gargantua* apareix el 1534 a Lió, bé que la primera data coneguda és la de 1535. Es pot afirmar, tanmateix, que el llibre II, titulat *Pantagruel*, es publicà abans que el I, que duu per títol *Gargantua*. Després del seu primer viatge a Roma, l'any 1535, començaren algunes persecucions contra els protestants i gent descreguda. Rabelais es refugià al Poitou, després a Ferrara i per últim a Roma, on mena una vida molt activa com a naturalista i arqueòleg. Es preocupa sobretot de regularitzar la seva vida. Obté de Paulus III, el 1536, un breu pel qual queda autoritzat per a entrar en un monestir benedictí. Escolleix el de St. Maur-les-Fossés, del qual era abat el seu amic i protector el cardenal Du Bellay. El febrer de 1537 es llicencia i es doctora en Medicina a Montpeller, i exerceix la medicina amb gran èxit. Mentrestant els dos primers llibres del *Gargantua* i *Pantagruel* no paren de reimprimir-se, malgrat figurar a la llista de les obres censurades per la Sorbona. L'any 1545 Rabelais obté de Francesc I un privilegi per a publicar el tercer llibre de *Pantagruel* i corregir els dos primers ja publicats. Malgrat l'aprovació reial, el terç llibre fou censurat per la Sorbona, i l'autor, obligat a exiliar-se a Metz. Al seu pas per Lió, l'any 1547, lliura a l'impressor el quart llibre, que es publica el 1548. Aquest llibre fou vivament atacat per Puy-Herbault, que presenta Rabelais com a home intemperant i cinic, descripció que ha passat després a la llegenda. Tanmateix, el 1550 obté un privilegi reial per a poder publicar els seus llibres. Es publica aquest mateix any a París el *Quart livre des faits et dicts heroïques du bon Pantagruel*, que amplia i completa el text publicat a Lió quatre anys abans. Deu anys després de la seva mort, possiblement ocorreguda el 1553, es publica el cinquè llibre, el més atrevit de tots. Les edicions es multipliquen, així com els estudis i els assaigs sobre la seva obra. Fou traduït ben aviat pertot, malgrat les dificultats que l'obra presenta. Alemanya féu la primera traducció el 1575. Les traduccions modernes són molt nombroses, entre les quals podem citar les catalanes de 1909, 1918 i 1929.

Intervenen el PRESIDENT (remarca l'interès de la versió catalana de l'obra de